

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
психології і соціології
Протокол № 1 від 26.08.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ВІЗУАЛЬНА ПСИХОДІАГНОСТИКА

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань

**С Соціальні науки, журналістика,
інформація та міжнародні відносини**

Спеціальність

С4 Психологія

Освітній рівень

другий (магістерський)

Освітня програма

Психологія

Статус дисципліни

вибіркова

Мова викладання, навчання та оцінювання

українська

Розробник:

к. психол. наук,
доцент

Ірина УШАКОВА

Завідувач кафедри
психології і соціології

Жанна БОГДАН

Гарант програми

Наталя АФАНАСЬЄВА

**Харків
2025**

ВСТУП

Актуальність освітнього компонента. В умовах сучасного розвитку психологічної науки та практики особливого значення набувають методи швидкого й надійного отримання інформації про індивідуально-психологічні особливості людини. Візуальна психодіагностика, що ґрунтується на спостереженні та інтерпретації невербальної поведінки, зовнішніх характеристик і мікровиразів, дозволяє фахівцю оперативно формувати уявлення про психоемоційний стан, особистісні якості та комунікативний потенціал людини. Володіння такими знаннями є необхідним для майбутніх психологів, які планують займатись психодіагностикою, консультуванням, психотерапією, організаційною та бізнес-психологією тощо, де важливими є точна діагностика та ефективна взаємодія з людьми. Дисципліна забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок у сфері психодіагностики, сприяє розвитку спостережливості, аналітичного мислення та професійної компетентності.

Метою освітнього компонента «Візуальна психодіагностика» є формування у студентів системи знань про принципи, методи та інструменти аналізу невербальної поведінки та зовнішніх проявів особистості, а також розвиток практичних навичок застосування візуально-діагностичних підходів у психологічній практиці. Освітній компонент спрямований на підготовку фахівців, здатних професійно використовувати візуальні методи психодіагностики для дослідження індивідуально-психологічних особливостей людини, підвищення ефективності комунікації та оптимізації міжособистісної взаємодії.

Завданнями навчальної дисципліни є:

ознайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними основами візуальної психодіагностики, її історією, сучасними науковими підходами та сферою застосування;

сформувати знання про основні параметри зовнішнього вигляду, невербальної поведінки, мікровиразів обличчя та особливостей руки як джерел психодіагностичної інформації;

розвинути навички спостереження, аналізу та інтерпретації невербальних проявів особистості в різних ситуаціях.

навчити використовувати візуально-діагностичні методики у психологічній практиці;

забезпечити формування професійних умінь щодо комплексної оцінки індивідуально-психологічних особливостей особистості з урахуванням етичних норм і принципів конфіденційності.

Предметом навчальної дисципліни є методи, принципи та засоби виявлення, аналізу й інтерпретації індивідуально-психологічних особливостей людини на основі її зовнішніх проявів і невербальної поведінки в контексті психодіагностичної практики

Об'єктом навчальної дисципліни є психологічні особливості особистості, що проявляються у зовнішніх характеристиках, невербальній поведінці, міміці, пантоміміці та інших візуально спостережуваних формах вираження психологічних характеристик.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
RH4	ЗК1, ЗК3, СК3
RH10	ЗК2, СК3, СК4
RH12	ЗК4, СК5, СК9

де,

RH4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

RH10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

RH12. Розробляти технології психологічного супроводу особистості, організацій, індивідуального та групового консультування, навчання.

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**Зміст навчальної дисципліни****Змістовий модуль 1. Методологічні основи візуальної психодіагностики****Тема 1. Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики**

1.1. Місце візуальної психодіагностики в системі психодіагностики. Поняття та завдання психодіагностики як науки і практики. Роль візуальних методів серед інших діагностичних підходів (тестових, проєктивних, інструментальних). Переваги та обмеження використання візуальної психодіагностики.

1.2. Історичний розвиток і наукові засади візуальної психодіагностики. Класичні підходи до вивчення зовнішніх проявів людини (фізіогноміка, фенотипологія, психомоторика). Розвиток сучасних наукових напрямів: кінесика, проксемика, паралінгвістика, мікровирази. Зв'язок візуальної психодіагностики з когнітивною та соціальною психологією.

1.3. Основні об'єкти спостереження у візуальній психодіагностиці. Міміка як індикатор емоційного стану. Пантоміміка та жести як прояви особистісних і комунікативних характеристик. Поза, хода, просторове розташування як елементи невербальної поведінки. Зовнішній вигляд (стиль одягу, доглянутість, експресивність) як діагностичний фактор.

1.4. Етичні аспекти застосування візуальної психодіагностики. Принципи конфіденційності та коректності у процесі спостереження та інтерпретації.

Обмеження у використанні результатів візуального аналізу. Професійна відповідальність психолога під час застосування візуальних методів.

Тема 2. Методи дослідження зовнішніх проявів людини

2.1. Спостереження як базовий метод вивчення зовнішніх проявів. Види спостереження: включене, невключене, відкрите та приховане. Фіксація невербальних проявів: міміка, жести, пантоміміка, мікровирази, хода, поза. Правила об'єктивності та системності у проведенні спостереження.

2.2. Методи аналізу невербальної поведінки. Кінесика: рухи тіла, жести та їх інтерпретація. Проксеміка: значення просторових дистанцій у спілкуванні. Паралінгвістика: інтонаційні характеристики мовлення (тон, темп, паузи) як діагностичні ознаки. Використання фото- та відеофіксації для аналізу поведінки.

2.3. Методи оцінки зовнішнього вигляду та експресивних характеристик. Психологічна інтерпретація стилю одягу, доглянутості, кольорових переваг. Діагностичне значення мікровиразів і змін у зовнішності. Використання стандартизованих шкал та опитувальників для оцінки зовнішніх проявів.

Тема 3. Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки.

3.1. Класичні підходи до типології особистості та їх зовнішні прояви. Концепція темпераментів Гіппократа – Галена (холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік) та характерні невербальні ознаки. Типологія Е. Кречмера (астеник, атлетик, пікнік) і зв'язок тілобудови з особистісними рисами. Вчення В. Шелдона про соматотипи (ектоморф, мезоморф, ендоморф) та їхні фенотипові та поведінкові характеристики.

3.2. Сучасні психологічні типології та їх візуальні маркери. Типологія К. Юнга (екстраверсія – інтроверсія, раціональність – ірраціональність) та прояви у невербальній поведінці. MBTI (Myers–Briggs Type Indicator) та спостережувані особливості комунікації різних типів. Характерологічні акцентуації (за К. Леонгардом, О. Лічком тощо) та їхні можливі зовнішні прояви.

3.3. Експресивні ознаки індивідуальності як показники типологічних особливостей. Міміка, жестикуляція, моторика як відображення типу нервової системи. Особливості голосу, мовлення, темпу дій як прояви індивідуально-типологічних рис. Стійкі елементи зовнішності (постава, хода, стиль самопрезентації) як діагностичні характеристики. Рука людини як джерело інформації. Графологія.

Тема 4. Мімічні особливості людини та їх характеристика.

4.1. Міміка як засіб вираження психічних станів. Визначення міміки, її роль у невербальній комунікації. Біологічні та соціальні передумови мімічної активності. Значення міміки для розкриття емоційних і особистісних характеристик.

4.2. Класифікація мімічних проявів. Основні емоції та універсальні мімічні патерни (за П. Екманом). Добровільна та мимовільна міміка, їхні діагностичні відмінності. Мікровирази обличчя як індикатор прихованих емоцій.

4.3. Діагностичне значення мімічних особливостей. Інтерпретація міміки у психодіагностиці: можливості та обмеження. Зв'язок мімічної експресії з темпераментом і характером. Особливості міміки у станах стресу, тривоги, агресії, радості тощо.

4.4. *Методи дослідження та аналізу міміки.* Технології реєстрації мімічних проявів (спостереження, відеозапис, FACS – Facial Action Coding System). Етапи аналізу: виявлення, класифікація, інтерпретація. Практичне застосування мімічної діагностики в консультуванні, психотерапії, педагогічній, медичній, соціальній бізнес психології тощо.

Змістовий модуль 2. Психологічні проблеми візуального дослідження особистості.

Тема 5. Рука людини як джерело знань у візуальній психодіагностиці

5.1. *Моторика руки як відображення психічних процесів.* Жести як вираз емоційних станів та комунікативних намірів. Особливості рухів рук при різних темпераментах і емоційних станах. Діагностичне значення сили рукостискання, темпу та плавності рухів.

5.2. *Форма та індивідуальні особливості руки.* Зв'язок будови кисті та пальців із загальними характеристиками нервової системи. Ознаки, що відображають витривалість, гнучкість, схильність до певних видів діяльності. Рука як показник індивідуального стилю самопрезентації.

5.3. *Рука в міжособистісній взаємодії.* Рукостискання як невербальний сигнал (сила, тривалість, форма). Використання рук у комунікативних стратегіях: відкритість, захист, агресія, підтримка. Інтерпретація жестів рук у професійному та соціальному спілкуванні.

Тема 6. Мова тілорухів та їх діагностика.

6.1. *Поняття та значення мови тіло рухів.* Визначення мови тіла як складової невербальної комунікації. Роль тілорухів у відображенні емоцій, намірів та внутрішнього стану людини. Взаємодія вербальних і невербальних повідомлень у комунікації.

6.2. *Основні категорії тіло рухів.* Поза та її діагностичне значення (відкритість, закритість, домінування, підпорядкування). Хода як відображення темпераменту, психоемоційного стану та особистісних рис. Жести й пантоміміка як маркери комунікативних стратегій.

6.3. *Методи спостереження та аналізу рухів тіла.* Пряме спостереження у природних і контрольованих умовах. Фото- та відеофіксація як інструменти аналізу. Використання типологій і класифікацій рухів (кінесика, проксемика).

6.4. *Діагностичне значення рухів тіла у психологічній практиці.* Виявлення прихованих емоцій і суперечностей між словами та невербальною поведінкою. Тілорухи як показник рівня впевненості, тривожності чи агресивності. Використання аналізу мови тіла у професійному консультуванні, HR, педагогіці та психотерапії.

Тема 7. Графологія і пізнання особистості.

7.1. *Графологія як напрям психодіагностики.* Визначення графології та її місце серед методів вивчення особистості. Історичний розвиток графологічних підходів: від перших спроб інтерпретації почерку до сучасних досліджень. Переваги та обмеження графології як діагностичного інструменту.

7.2. *Психологічні аспекти почерку.* Почерк як відображення індивідуально-психологічних особливостей: темперамент, емоційність, вольові риси. Взаємозв'язок між моторикою, нейрофізіологічними процесами та стилем письма. Стійкість і варіативність почерку під впливом психоемоційних станів.

7.3. *Методи аналізу графологічних ознак.* Основні параметри: розмір, нахил, форма літер, тиск, швидкість письма. Комплексний аналіз почерку як джерела інформації про особистість. Приклади використання графології у профорієнтації, кадровому доборі, консультуванні.

7.4. *Критичний аналіз і перспективи розвитку графології.* Наукова обґрунтованість та сучасні дослідження щодо валідності графології. Можливості інтеграції графологічних методів із сучасними психодіагностичними технологіями. Етичні аспекти застосування аналізу почерку.

Тема 8. Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії

8.1. *Роль візуальної психодіагностики у діловій взаємодії.* Визначення та значення візуальних методів у бізнес-комунікації та професійному спілкуванні. Виявлення психологічних особливостей партнера по комунікації через спостереження міміки, жестів, постави. Переваги використання візуальної психодіагностики для підвищення ефективності переговорів і командної роботи.

8.2. *Спостереження та аналіз невербальної поведінки у діловому контексті.* Відстеження ключових невербальних сигналів: міміка, жести, поза, рухи рук, візуальний контакт. Ідентифікація емоційного стану та мотивації співрозмовника під час ділових зустрічей. Розпізнавання конфліктних, стресових та комфортних ситуацій через тілесні прояви.

8.3. *Візуальна психодіагностика у кадровому відборі та управлінні персоналом.* Використання спостереження за мімікою і жестами у процесі співбесід і оцінки кандидатів. Виявлення лідерських якостей, комунікативної компетентності та емоційного інтелекту. Планування ефективної взаємодії з різними типами особистості на основі візуальної інформації.

8.4. *Етичні та практичні аспекти застосування візуальної психодіагностики.* Дотримання етичних норм і конфіденційності під час аналізу поведінки співробітників та партнерів. Можливості та обмеження інтерпретації невербальних сигналів у бізнесі. Інтеграція візуальної психодіагностики з іншими інструментами оцінки для прийняття обґрунтованих рішень.

Перелік практичних (семінарських) занять за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики.	<u>Вивчення та обговорення питань:</u> 1. Психодіагностика та її методи 2. Визначення візуальної психодіагностики. 3. Місце візуальної психодіагностики серед інших методів психодіагностики. 4. Історичні та сучасні підходи до спостереження за зовнішніми проявами особистості.

	5. Переваги та обмеження використання візуальної психодіагностики. <u>Практичне завдання:</u> аналіз відеофрагментів та фото для визначення емоційного стану та характерологічних рис.
Тема 2. Методи дослідження зовнішніх проявів людини	<u>Вивчення та обговорення питань:</u> 1. Поняття зовнішніх проявів особистості та їх значення для психодіагностики. 2. Основні методи дослідження: спостереження, аналіз жестів, міміки, постави, ходи та голосу. 3. Класифікація методів: прямі та опосередковані, кількісні та якісні. 4. Переваги та обмеження різних методів. <u>Практичне завдання:</u> Робота у парах: спостереження за партнером і фіксація невербальних проявів у формі таблиці (жест, поза, міміка, інтерпретація).
Тема 3. Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки	<u>Вивчення та обговорення питань:</u> 1. Типології та психотипи. 2. Класичні типології (Гіппократ – Гален, Кречмер, Шелдон). 3. Сучасні психологічні типології: Юнг, MBTI, характерологічні акцентуації. 4. Зв'язок типу особистості з невербальною поведінкою, мімікою, жестами, поставою. <u>Практичне завдання:</u> Робота у групах: Складання таблиці: тип особистості – зовнішні прояви – поведінкові характеристики – приклади.
Тема 4. Мімічні особливості людини та їх характеристика	<u>Вивчення та обговорення питань:</u> 1. Яке значення має міміка у невербальній комунікації та психодіагностиці? 2. Чим відрізняється добровільна міміка від мимовільної, і як це впливає на діагностичну інтерпретацію? 3. Як універсальні емоції (радість, сум, страх, гнів, здивування, відроза, презирство) проявляються у міміці та які мікровирази їх супроводжують? 4. Які труднощі можуть виникнути при аналізі міміки в різних культурних та соціальних контекстах? <u>Практичне завдання:</u> розпізнавання емоцій за виразом обличчя (в парах); фіксація, ідентифікація та визначення головних ознак емоцій людей. Ігрові вправи.
Тема 5. Рука людини як джерело знань у візуальній психодіагностиці	<u>Вивчення та обговорення питань:</u> 1. Яке значення рухів та жестів рук у невербальній комунікації та психодіагностиці? 2. Як моторика рук (плавність, темп, сила рухів) може відображати психоемоційний стан і тип нервової системи людини? 3. Які невербальні сигнали можна отримати через рукостискання та пози рук у міжособистісній взаємодії? 4. Чим відрізняються індивідуальні особливості рук (форма, гнучкість, пропорції) і як вони можуть корелювати з характерологічними рисами? 5. Які обмеження та етичні аспекти слід враховувати при інтерпретації жестів та рухів рук у психодіагностиці?

	<u>Практичне завдання:</u> ділова гра «Руки рук і психоемоційний стан та характер».
Тема 6. Мова тілорухів та їх діагностика	<u>Вивчення та обговорення питань:</u> 1. Яке значення мови тілорухів у процесі комунікації та психодіагностики? 2. Як різні типи тілорухів (поза, хода, жести) відображають психоемоційний стан і характер людини? 3. У яких випадках вербальні і невербальні сигнали можуть суперечити один одному, і як це впливає на інтерпретацію? 4. Які фактори (культурні, соціальні, індивідуальні) слід враховувати при аналізі тілорухів? 5. Як можна використовувати спостереження за тілорухами у професійній діяльності психолога різних галузей? <u>Практичне завдання:</u> ділова гра «Інтерпретація конфліктної ситуації через невербальні прояви учасників»
Тема 7. Графологія і пізнання особистості.	<u>Вивчення та обговорення питань:</u> 1. Що таке графологія і яке її місце серед методів психодіагностики? 2. Які психологічні особливості особистості можуть відображатися у почерку (темپ письма, тиск, нахил, розмір літер тощо)? 3. Як моторика руки та нейрофізіологічні процеси впливають на індивідуальний стиль письма? 4. Які обмеження та етичні аспекти слід враховувати при аналізі почерку? 5. У яких сферах практики психолога може застосовуватися графологія (профорієнтація, кадровий добір, психологічне консультування)? <u>Практичне завдання:</u> виконання практичних вправ (аналіз зразків почерку, робота в парах: один пише – інший інтерпретує; порівняння стилів письма) для визначення діагностичних ознак при аналізі письма.
Тема 8. Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії	<u>Вивчення та обговорення питань:</u> 1. Яке значення візуальної психодіагностики для ефективної ділової комунікації? 2. Як спостереження за мімікою, жестами, позою та рухами рук може допомогти визначити емоційний стан і мотивацію співрозмовника? 3. У яких випадках невербальні сигнали можуть суперечити вербальній інформації, і як це слід інтерпретувати у бізнес-контексті? 4. Як знання типових тілесних проявів допомагає у кадровому доборі, оцінці лідерських якостей та управлінні персоналом? 5. Які етичні аспекти та обмеження слід враховувати при використанні візуальної психодіагностики у професійній діяльності? <u>Практичне завдання:</u> ділові ігри в групах «Оцінка комунікативних стратегій в конфлікті», «Я – начальник, ти – ...», «Переговори» тощо. Визначення лідерських проявів, емоційних станів та ефективності взаємодії на основі спостереження за тілорухами.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики.	Підготувати короткий конспект на тему «Візуальна психодіагностика та її місце у психологічній практиці», включивши приклади методів спостереження за зовнішніми проявами особистості. Провести спостереження за одним членом сім'ї або знайомим протягом 15 хвилин. Зафіксувати основні невербальні прояви (міміка, жести, позу) і спробувати інтерпретувати психоемоційний стан людини. Оформити результати у вигляді короткого звіту (1–2 сторінки), зазначивши, які труднощі виникли під час аналізу.
Тема 2. Методи дослідження зовнішніх проявів людини	Провести індивідуальне спостереження за 1–2 людьми у різних ситуаціях (публічний простір, сім'я, навчальна група). Зафіксувати основні зовнішні прояви: міміка, жести, поза, хода, темп дій. Спробувати інтерпретувати психоемоційний стан людини та підготувати короткий звіт (1–2 сторінки).
Тема 3. Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки	Провести спостереження за 1–2 людьми у різних ситуаціях (навчання, спілкування, відпочинок). Спробувати визначити можливий тип особистості та зафіксувати зовнішні ознаки (поза, міміка, жести, хода, рухи рук). Оформити результати у вигляді таблиці або короткого звіту (1–2 сторінки).
Тема 4. Мімічні особливості людини та їх характеристика	Робота з відеофрагментами (уривками з фільмів). Складання таблиці: таблиці: емоція – вираз обличчя – інтерпретація.
Тема 5. Рука людини як джерело знань у візуальній психодіагностиці	Підготувати есе на тему «Рука людини як джерело інформації у візуальній психодіагностиці», яке має містити інформацію про основні типи жестів, їх психоемоційне значення та особливості аналізу.
Тема 6. Мова тілорухів та їх діагностика	Підготувати повідомлення з презентацією на тему «Мова тіла: основні категорії проявів та їх діагностичне значення».
Тема 7. Графологія і пізнання особистості.	Підготувати короткий конспект на тему «Графологія як метод психодіагностики: основні принципи та параметри аналізу почерку». Взяти зразки власного та 2-3 інших почерків і провести аналіз: оцінити розмір літер, нахил, тиск, швидкість письма. Скласти короткий звіт (1–2 сторінки), де описати основні характеристики почерку та можливі психоемоційні особливості автора. Вказати труднощі та обмеження, що виникли під час аналізу.
Тема 8. Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії	Кейс-метод: розв'язання практичних ситуацій та складання таблиці для спостереження у діловій взаємодії, в якій фіксуються міміка, жести та інші невербальні прояви та їх інтерпретація.

Кількість годин практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як: проблемні лекції (Тема 1-8), практична робота, групові дискусії та обговорення питань (Теми 1-8), практичні завдання (Теми 1 – 3, 7), робота з відеоматеріалами (Тема 4), есе (Тема 5), повідомлення з презентацією (Тема 6) та кейс-метод (Тема 8).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи.

Контрольні заходи оцінювання включають:

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачеві скласти екзамен, – 35 балів);

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувачів вищої освіти. Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії. Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: виконання практичних завдань та кейсів (до 25 балів), робота з відеоматеріалами (до 5 балів), есе (до 7 балів), повідомлення з презентацією (до 8 балів), тестування (до 15 балів)

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів) Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни. Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Спеціальність С4 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Психологія»

Навчальна дисципліна «ВІЗУАЛЬНА ПСИХОДІАГНОСТИКА»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ 1

Завдання 1 (тестове) (10 балів)

1. Що є основним предметом візуальної психодіагностики?

- а) Вивчення свідомих мотивів поведінки
- б) Аналіз зовнішніх проявів людини
- в) Дослідження когнітивних здібностей
- г) Тестування рівня інтелекту

2. Який із наведених компонентів належить до невербальної комунікації?

- а) Аргументація
- б) Жести та міміка
- в) Вибір слів
- г) Стиль мовлення

3. Автором конституціональної типології (зв'язок будови тіла і характеру) є:

- а) З. Фройд
- б) Е. Кречмер
- в) Г. Айзенк
- г) А. Маслоу

4. Який вираз обличчя вважається універсальним показником емоції радості?

- а) Підняті брови, відкритий рот
- б) Опущені куточки губ
- в) Посмішка з піднятими куточками губ
- г) Стиснуті губи, напружене обличчя

5. Яка категорія невербальної поведінки вивчає просторові відносини між людьми?

- а) Кінесика
- б) Проксеміка
- в) Гаптика
- г) Паралінгвістика

6. До ознак почерку, які аналізуються у графології, НЕ належить:

- а) Розмір літер
- б) Нахил рядків
- в) Вибір теми тексту
- г) Сила натиску на папір

7. Яка поза вважається «відкритою» у невербальній комунікації?

- а) Схрещені руки на грудях
- б) Нахил корпусу вперед, відкриті долоні
- в) Відвернутий погляд, опущені плечі
- г) Поза зі схрещеними ногами

8. Який термін використовується для опису дрібних, швидких рухів обличчя, що відображають миттєві емоції?

- а) Макровирази
- б) Мікровирази
- в) Мікрорефлекси
- г) Психожести

9. Яке рукостискання може свідчити про прагнення до домінування?

- а) Легке, коротке
- б) З надмірною силою, «верхня» позиція руки
- в) Слабке, мляве
- г) Тривале з обома руками

10. У діловій взаємодії візуальна психодіагностика використовується насамперед для:

- а) Медичного лікування
- б) Формування психологічного портрета партнера
- в) Вирішення юридичних спорів
- г) Контролю фінансових операцій

Завдання 2 (репродуктивне) (10 балів)

Назвіть основні види невербальних сигналів, що аналізуються у візуальній психодіагностиці, та коротко охарактеризуйте їх значення.

Завдання 3 (творче, діагностичне) (20 балів)

Розробіть міні-кейс (ситуацію ділової або міжособистісної взаємодії), у якому важливу роль відіграють невербальні прояви. Опишіть, які саме мімічні реакції, жести, пози чи рухи ви помітили, та поясніть, як їх можна інтерпретувати з точки зору психологічного стану та комунікативної стратегії учасників.

Затверджено на засіданні кафедри психології і соціології.

Протокол № ____ 1 ____ від «26» серпня 2025 р.

Екзаменатор

к.психол.н., доц. Ірина УШАКОВА

Зав. кафедрою

к.психол.н., доц. Жанна БОГДАН

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (тестове) (до 10 балів)

За кожне правильно виконане тестове завдання – 1 бал.

Завдання 2 (репродуктивне) (до 10 балів)

До 4 балів – володіння теоретичними знаннями та діагностичними ознаками;

До 4 балів – послідовність та аргументованість викладення матеріалу;

До 2 балів – наявність обґрунтованих висновків щодо вирішення поставленої проблеми.

Завдання 3 (творче, діагностичне) (до 20 балів)

До 5 балів – виявлення ключових психологічних понять та теорій, доречних для аналізу ситуації

До 5 балів – здатність ідентифікувати основні психологічні проблеми, з якими стикається психолог та обґрунтувати важливість вирішення цих проблем

До 5 балів – застосування творчого підходу до вирішення поставленої проблеми (новизна та оригінальність)

До 5 балів – послідовність та аргументованість викладення матеріалу, наявність обґрунтованих висновків щодо вирішення поставленої проблеми

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Морозов О.М. Психологія особистості : оперативна аудіовізуальна діагностика : навч. посібник. Київ: Вид. Паливода А.В., 2020. 328 с.

2. Назаров Н. К. Управління конфліктами в організації. Менеджмент персоналу: підручник. За заг. ред. д. е. н., проф. В. Брича. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 640 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30462>

3. Пушкар О. І. Культура цифрових медіа [Електронний ресурс] : навчальний посібник / О. І. Пушкар, Є. М. Грабовський. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 163 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28184>

4. Харцій О. М. Візуальна психодіагностика. Навчальний посібник (модульний варіант). Львів: «Магнолія 2006», 2024. 224 с. <https://magnolia.lviv.ua/wp-content/uploads/2024/04/Vizualna-psykhodiahnostyka20241.pdf>

5. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2020. 246 с.

Додаткова

6. Васюк К., Боженко В. Діагностика емоційних станів за невербальними ознаками під час створення обманних повідомлень. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Випуск 8. С. 20-26.

7. Католик Г., Багрий В. Психодіагностика у презентаціях, таблицях, схемах : навчально-методичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 301 с.

8. Малиношевська А. В., Мельник М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в психодіагностичній роботі: виклики та можливості застосування. https://www.researchgate.net/publication/370424974_INFORMATIONAL_COMMUNICATION_TECHNOLOGIES_IN_PSYCHOLOGICAL_WORK_CHALLENGES_AND_APPLICATION_POTENTIALS

9. Чугаєва Н., Рудова А. Візуальна психодіагностика у роботі HR-менеджера. *Technologies of Intellect Development*. 2024. https://www.researchgate.net/publication/379659402_Visual_psychodiagnostics_in_hr_work

10. Baten R. A., Hoque E. Technology-driven Alteration of Nonverbal Cues and its Effects on Negotiation. https://arxiv.org/abs/2012.04142?utm_source=chatgpt.com

11. Kendon A. Gesture: Visible Action as Utterance. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

12. Stetsenko A., Ushakova I., Kohut Y., Drok V., Huz N. Formulating alternative approaches to stress management by understanding its effects on psychological and physiological well-being. AD ALTA: journal of interdisciplinary research. 2024. №14/01. Pp. 108-115. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34968>

Інформаційні ресурси

13. ПНС освітнього компоненту Візуальна психодіагностика спеціальності С4 Психологія ОП Психологія <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=12402>

14. Репозитарій кафедри психології і соціології ХНЕУ ім. С. Кузнеця <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33407>

15. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>

16. Психологічні методики та тести https://www.eztests.xyz/#google_vignette